

AZ EURÓPAI FELSŐOKTATÁSI REFORM (BOLOGNA FOLYAMAT) AZ ERDÉLYI GEOLÓGUSOKTATÁS SZEMSZÖGÉBŐL – LEHETŐSÉGEK ÉS TEENDŐK

The Europe-wide reform of higher education (Bologna Process) from the point of view of earth science curricula offered in Hungarian in Transsylvania, Romania

WEISZBURG Tamás*

*ELTE-TTK, Ásványtani Tanszék, Budapest

Abstract

We give a brief overview on the past and present status of university level teaching of geology in Hungarian in Transsylvania. Since 1872 there were two larger gaps in that activity; the second silent period ended in 1997. Simultaneously with the re-activation of Hungarian teaching at the Babeş-Bolyai University at Cluj a Europe-scale process (Bologna process) started for establishing the united European Higher Education Area by 2010. In fall 2005 the two processes crossed each other: a new, Bologna-type geology BSc curriculum started in Hungarian at the the Babeş-Bolyai University. The talk lists the current problems and the potential future pitfalls of that programme and gives an outlook for its future development and potential connections.

Előzmények

Az erdélyi felsőoktatásban a geológiai terület a kezdetektől kiemelt jelentőségű. Ennek oka egyértelműen Erdély kiemelkedő földtani potenciálja. Az eltelt több mint 130 évben két, egyenként több évtizedes időszak is volt, amikor a geológia egyetemi oktatása magyar nyelven nem tudott megvalósulni. A második ilyen korszak 1997-ben zárult. A csaknem 40 évnyi szünet után újjáalakult képzés négyéves tanári szakokon (előbb a földrajzzal, majd a biológiával szakpárban) tette lehetővé a geológiai alapok egységes szerkezetű megadását magyar nyelven, miközben az ötéves („mérnöki”) geológia szak továbbra is csak román nyelven szerepelt a programban.

Az újraindult oktatás rendkívüli személyi problémákkal küzd, mivel a korábbi évtizedek egyetemi személyzeti politikája és a kivándorlások miatt, egy-két kollégát leszámítva, nincsenek vezető oktatók. (Vezető oktató: felsőoktatásban is tapasztalt, tudományos fokozattal is rendelkező és – esetünkben – magyarul előadni is képes szakember)

Az elmúlt években végzett évfolyamok tehetséges, törekvő diákjai – az oktatásszervezés nehézségei ellenére – versenyképesen jelentek meg a romániai munkaerőpiacon, és sikeresen kapcsolódtak be a romániai, magyarországi, illetve más európai vagy tengerentúli MSc és PhD programokba.

Ezen romániai változásoktól függetlenül, ezekkel párhuzamosan, az európai oktatási miniszterek 1998-ban a Bolognai Nyilatkozat aláírásával megállapodtak, hogy 2010-re megvalósítják az átjárható és átlátható Egységes Európai Felsőoktatási Térséget. E folyamatnak („Bologna folyamat”) mára részese valamennyi európai ország, köztük Románia és Magyarország is. A Bologna folyamat egyik eleme a háromciklusú képzési rend általános európai bevezetése. A három ciklus végén alapképzés (bachelor, „B”- 3 év), mesterképzés (master „M” 2 év) és doktori képzés (PhD 3 év) nyernek el a diákok.

A jelen

A Bologna-rendszerű képzés Romániában 2005 őszén indult általánosan. (Magyarországon 2006 szeptemberétől fog indulni.) A képzési reform keretében a most már egységes, egyszakos geológus alapidipomát a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen mind román, mind magyar nyelven meg lehet szerezni. Ezzel formálisan visszaállt az erdélyi teljes értékű magyar nyelvű geológus oktatás lehetősége. Ettől kezdve a képzés elsődleges korlátját a hiányos szaktanári gárda és az érdeklődő diákok száma jelentheti.

A szakembergárda szempontjából kijelenthető, hogy a jelenlegi, alapidipomát célzó hároméves képzés személyi feltételei hasonlóak az előző 8 évben folyt oktatás feltételeihez. Így remélhető, hogy a kevés állandó egyetemi állású kolléga az erdélyi (Kolozsvár, Nagyvárad) és a magyarországi (ELTE, Miskolci Egyetem, Nyugat-Magyarországi Egyetem) óraadó vendégtanárokkal megerősítve a kb. 15 fős évfolyamok képzését meg tudja valósítani. Nyitott kérdés, hogy a szakra hogyan lehet biztosítani a megfelelő számú, jól felkészült középiskolás jelentkezőt, mit kell tenni annak érdekében, hogy a szakot megfelelő reflektorfénybe állítsuk, elsősorban a jó középiskolákban.

A jövő

A tanári gárda

A felsőoktatásban a megfelelő tanári gárda, benne kiemelten a vezető tanári gárda kinevelése mintegy 15–20 éves folyamat. Ezt figyelembe kell venni, amikor türelmetlenül várjuk azt a vágyott állapotot, amikor majd a helyi magyar geológus szakértelmiség képes lesz lefedni az egyetemi oktatási pozíciókat, úgy, hogy ne csak azért legyen érdemes magyar nyelven tanulni az egyetemen, mert így könnyebb, természetesebb, hanem azért is, mert e képzés szakmailag is versenyképes a román nyelvű oktatással.

A 8 éve újraindult magyar képzésben végzettek első évfolyamai 1–3 éven belül megszerzik doktori fokozatukat, és lesznek közöttük, akik életpályájukat szívesen kötik majd egybe az erdélyi magyar felsőoktatással. Ennek az új generációnak a fogadására tudatosan fel kell készülni. Mivel az erdélyi magyar nyelvű geológus oktatás oktatói létszámát biztosan korlátozni fogja diákok száma, az egyes oktatói pozíciók relatív jelentősége igen nagy. Egy jó tanár és jó szakember garantálni tudja évtizedekre a jó minőséget, egy rossz választás évtizedekre eltorlaszolja a minőségi képzéshez vezető utat. Ezért az első időszakban, és ez még 6–8 évig biztosan eltarthat, úgy kell az állásokat betölteni, hogy lehetőség legyen a minőségi cserékre. E cseréknél azonban tudatos szakember-gazdálkodást kell folytatni, vagyis a cserénél nem csak a bekerülő, hanem a kikerülő kollégára is figyelni kell. Az a jó képességű, már bizonyos felsőoktatási tapasztalatokkal is rendelkező szakember, aki egy nálánál erősebb érkezése után elhagyja az egyetemet, nem lehet bukott ember! Jó eséllyel felkészültsége, naprakészsége, nyitottsága, nemzetközi kapcsolatai meghaladják a legtöbb külsős kollégáét, jelenléte a felsőoktatás holdudvarában, részvétele gyakorlati programok szervezésében, speciális kollégiumok tartásában több mint kívánatos: kényszer. Ennek oka, hogy egy esetleges magyar nyelvű mesteri szintű diplomáról nélkülük gondolkodni se lehet. A mesteri szinten már nagyobb szabadság van a minősített külső előadók óraadói alkalmazására, és az biztos, hogy akkora állandó, főfoglalkozású tanári gárdát nem tart el ez a képzés, ami teljesen belső erőkből lehetővé tenné az alapidipoma és a mesterdiploma nyújtását. A Románián belüli „egyetemi holdudvar” tehát a mesterképzés záloga.

A diákság

A megfelelő létszámú és minőségű diákság megnyerése kulcsfontosságú. Ehhez nem kell várni külső segítséget, ez pontosan az, amit a jelen találkozó résztvevői, akár már idén is!, közvetlenül segíteni tudnak. A legfontosabb középiskolák számbavételével, e középiskolákban rendszeres előadásokkal, szakkörök szervezésével tudják pótolni azt az információhiányt, amit a középiskolás geológia tárgy kimaradása okoz. E téren a geológiának célszerű szorososan együttműködni egy új természetes testvérszakkal, a környezettudománnyal. A két szak egymást tudja erősíteni a középiskolás felkészítésben.

A képzés lehetséges kapcsolatai, fejlesztésének lehetőségei

A most indult kolozsvári szak fogja az egyetlen magyar nyelvű geológus alapidiplomát kiadni, mivel Magyarországon (Budapesten, Szegeden, Debrecenben, esetleg még Pécsen) alapszakként csak a földtudomány indul, így csak földtudományi alapidiploma kerül kiadásra (ebben lehet geológia, geofizika, meteorológia stb. szakosodás). A két képzés között azonban a szakorák számában nem lesz drámai eltérés, így várható, hogy a Kolozsvárott végzett alapidiplomások harmonikusan be tudnak kapcsolódni mind a romániai, mind a magyarországi mesterképzésekbe. Magyarországon várhatóan a geológus vagy geológusmérnöki mesterdiplomát kiadó intézmények száma csekély lesz (kettő?), így ezek az intézmények fogják Magyarországon belülről is összegyűjteni a továbbtanulni szándékozó alapidiplomásokat. Ebben a helyzetben a kolozsvári székhelyű magyar nyelvű mesterképzésnek, megfelelően harmonizált, versenyképes fejlesztés esetén, komoly lehetőségei lehetnek, esetében akár még – az Európai Unió által alapjogként biztosított mobilitást is figyelembe véve – állandó magyarországi diákutánpótlással is számolhatunk.

Összefoglalva megállapítható, hogy az erdélyi magyar nyelvű geológus felsőoktatás minőségközpontú, türelmes fejlesztése olyan értelmes cél, amelyet mind Erdély szakember-ellátottsága, mind a környezet- és gazdaság-érzékeny erdélyi magyar értelmiség, mind a magyar szakmai élet, szakmai kultúra és szakmai nyelv szempontjából érdemes magunk elé tűzni.